

владою, знання своїх громадянських прав, соціальна відповідальність та обізнаність, відкритість, толерантність, повага до чужого вибору, здорове ставлення до грошей, повага до всіх професій, ставлення до старших людей, до старості.

Пропоновані європейські цінності можуть бути виховані в учнів початкової школи через низку заходів морального спрямування, наприклад виховні години: «Вчимося жити добрими людьми» (мета: формувати чуйність, доброзичливість, виявляти шанобливе ставлення до старших), «Україна – країна сонця на мапі Європи» (мета: формувати громадянську компетентність, розвивати громадянську свідомість), «Ми – українці. Ми – європейці» («мета: поглиблення знань про Євросоюз, формування європейських цінностей, розуміння основних принципів толерантності); конкурс малюнків «Нехай панує мир в Європі»; заочні подорожі «Європа – наш спільний дім», «Подорожуємо Європою» та ін.

Виховання європейських цінностей відбувається і в процесі навчання. Так, відповідно до Типової освітньої програми початкової освіти (1–2 класи) Р. Б. Шиян, «Громадянська та історична освітня галузь» виділяє змістову лінію «Ми – громадяни України. Ми – європейці», яка дає учням «елементарні уявлення про національну символіку та державні атрибути України, націю (народ), державу, політику, владу, ключові події в історії України, підводить до прийняття демократичних цінностей та ідей євроатлантичної інтеграції Батьківщини» [2, 171]. Вивчаючи тему «Україна – європейська держава», учні отримують уявлення про різноманітність країн світу, про місце України на мапі світу, про Землю як спільний дім для всіх людей, необхідність толерантного ставлення до різноманітності культур, звичаїв народів.

У процесі опанування змістової лінії «Я та інші» у 4 класі з навчальної дисципліни «Я у світі» учні вивчають тему «Бюджет сім'ї. Економія і збереження майна». Ця тема виховує в учнів здорове ставлення до грошей. Учням пропонується навчальний проект (дослідницький, індивідуальний) «Дослідження своїх витрат за тиждень» (які товари чи послуги були потрібними і якісними, а на покупки яких можна було зекономити) [3, 8]. З грошовою одиницею учні знайомляться і на уроках математики, вивчаючи змістову лінію «Вимірювання величин» починаючи з першого класу. Вони вчать оперувати грошми, здійснюючи покупки у крамницях (справжніх та уявних), продаж і покупки на шкільних ярмарках та ін. [2, 140].

Отже, важливо на сьогодні в освітньому процесі розширювати знання молодших школярів про історію європейської інтеграції та участі в ній України, виховувати в них європейські цінності, що ґрунтуються на гуманістичних підходах. Показники вихованості гуманістичних європейських цінностей в учнів закладів початкової освіти мають відображати знання про людину взагалі, про якості, важливі для життя в суспільстві; розуміння особистісної цінності іншої людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Енциклопедія освіти. Головний ред. В.Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 155 с.
2. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1–2 класи. Київ: ТД: «Освіта-Центр+», 2018. 240 с.
3. Я у світі. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів 3–4 клас. *Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 клас.* 2016. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/school/program/8793/> [дата звернення: 08.01.2019].

Наталія ОРЛОВА
(Черкаси, Україна)

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Основне місце серед впливових зовнішніх факторів навчання іноземних мов (ІМ) займають культурологічні аспекти. Тобто, контекст, в якому ми існуємо, думаємо, відчуваємо, а також ставимось до інших [1, 188]. Культура слугує спільним, колективним ідентифікатором. Вона

спрямовує поведінку людей у суспільстві, сприяє появі сприйнятливої ставлення до статусності, допомагає в усвідомленні того, що від нас чекають люди навколо, а також того, що може статися, якщо ми не будемо відповідати цим очікуванням. Культура також допомагає нам пізнавати, як далеко ми можемо зайти як індивіди, і якою є наша відповідальність як членів групи [2, 39]. Культуру можна визначити як ідеї, звички та традиції, навички, вміння та інструментарій, що характеризують представлену групу людей в певний період часу. Так, відповідно до Мацумото, «культура – це динамічна система правил, як зовнішніх, так і внутрішніх, які були встановлені групами для того, щоб забезпечити своє виживання, і які включають ставлення (соціальні постави), цінності, вірування, норми і поведінкові прояви (вчинки), які поширені в групі, проте закріплені по-різному кожною одиницею в межах групи; передаються від покоління до покоління, є відносно стабільними, але з потенційною можливістю до змін протягом часу [3, 24]. Таким чином, ключовими концептами поняття культури виступають динамічність, наявність системи правил, групи та окремі «одиниці», важливість виживання, наявність ставлень, цінностей, вірувань, норм та поведінкових проявів, спільність для групи, варіативність укорінення для кожної специфічної одиниці, передача від покоління до покоління, відносна стабільність (постійність), потенціал до змін протягом часу.

Факт того, що жодне суспільство не існує без культури відображає певні біологічні та психологічні потреби, які культура задовольняє в людях. Культура встановлює контекст когнітивної та афективної (емоційної) поведінки для кожної людини, що виконує роль шаблону для особистісного і суспільного існування. Ми всі схильні сприймати реальність навколо в контексті нашої культури. В свою чергу, сприйняття займається фільтруванням інформації ззовні ще до її запам'ятовування, чим призводить до утворення вибіркової форми свідомості, яка, в свою чергу, може стати причиною того, що представники різних культур не розуміють один одного. Очевидно, що культура як вкорінений набір поведінкових вчинків і моделей сприйняття грає важливу роль у процесі навчання іноземних мов. Мова, як відомо, є частково культурою, тоді як культура є частиною мови, таким чином ми бачимо, що ці два поняття є тісно переплетеними так, що неможливо відокремити одне від одного без втрати важливості або мови, або культури. Навчання іноземних мов обов'язково включає опанування іншою культурою. Важливо визначити декілька важливих аспектів у цих взаємовідносинах. Ці аспекти включають у себе огляд культурних стереотипів, опанування іншою культурою, та деякі питання впливу мови і культури на мислення.

Всі ми в усі часи сприймаємо оточення у відповідності до власного упередженого, прив'язаного до певних культурних норм світогляду. Ми малюємо або уявляємо інші культури доволі примітивним чином, перебільшуючи саме відмінності між нами або риси, що більш притаманні іншим, таким чином, отримуємо представника іншої культури, який є уособленням стереотипних рис. Подібне ставлення має бути заміненим більш критичним усвідомленням складної природи розуміння культурних приналежностей. Проте, під час навчання ІМ важливо правильно використовувати культурні відмінності носіїв мови, що вивчається. Таким чином, ми зможемо допомогти учням легше усвідомити і опанувати цю культуру, яка без сумніву, йде поряд з ІМ. В цьому контексті важливо розуміти, що саме мається на увазі під процесом опанування культурою. З історичної точки зору, в XX столітті існувало два підходи до цього питання. Відповідно до першого, культура країни ІМ, яка вивчалась, опановувалася сама по собі в процесі вивчення ІМ. Інший підхід пропонував вивчати культуру в межах курсу ІМ у вигляді фактів (тем), що вчилися напам'ять учнями, які жодним чином не мали можливості взаємодії з тією культурою. Обидва підходи продемонстрували свою непридатність. Тоді Робінсон-Стюарт і Нокон у 1996 році припустили, що учні, які навчаються ІМ, проходять навчання культурі у вигляді процесу, тобто шляхом сприйняття, інтерпретації, відчуження, перебування в одному з нею світі [4, 432]. Цьому процесу притаманне отримання додаткового досвіду, коли він триває протягом усіх років навчання ІМ і проникає глибоко в зразки мислення, відчуження і дій учня. В

цьому контексті ми можемо стверджувати, що відбувається створення другої ідентичності учня. Саме поява нової, другої ідентичності лежить в основі навчання ІМ культури. Часто цей процес називають акультурацією. З урахуванням навчання ІМ, засобом спілкування між носіями цієї мови, процес акультурації може відбуватися гостріше, адже впливу зазнають світогляд учня, самовизначення, сформовані системи мислення, дій, спілкування, що можуть похитнутися після контакту з іншою культурою. В тих випадках, коли цей контакт носить жорсткий характер, учень може пережити культурний шок. Це поняття відноситься до явищ, що варіюються від легкого роздратування до глибокої психологічної паніки та кризи. Інколи стан культурного шоку, не розпізнаний вчасно, може мати негативні наслідки в контексті навчання ІМ через часткове або повне відторгнення учнем ІМ як характерного способу комунікації культури, що викликає негативні емоції. Для вчителя важливо побачити прояви процесу появи культурного шоку для своєчасного реагування і спроби вплинути на ситуацію. Проте, культурний шок не є суто негативним досвідом, адже завдяки ньому людина отримує новий погляд на самого себе, здатність до більш успішної міжкультурної комунікації, яка допомагає як усвідомити вплив рідної та ІМ культури на себе, так і цінності, погляди носіїв мови, яку вивчає, що позитивно вплине на навчання ІМ, а також на формування позитивного сприйняття і ставлення до культури суспільства, мову якого вивчає учень.

Крім всього, що було зазначено, важливо враховувати вплив мови і культури на мислення. Слова і речення формують наше життя і сприйняття світу, а також те, як ми мислимо. На рівні дискурсу, або текстовому рівні, нам усім знайомий вплив емоційної промови або гарно написаної книги. Все це приклади того, як мова впливає на наші когнітивні та афективні стани. Культура виступає невід'ємною частиною взаємодії між мовою і мисленням. Культурні шаблони пізнання і традиції часто закодовані у мові. Прикладом може слугувати манера вести розмову у різних країнах. Лексичні одиниці також можуть відображати певний зріз в місці перетину культури і пізнання. Яскравим прикладом є категоризація кольорів або природних явищ, притаманних окремим країнам і народам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Brown H. Douglas. *Principles of language teaching and learning*. White Plains, NY: Pearson Education, 2007.
2. Larson D., Smalley W. *Becoming bilingual: A guide to language learning*. New Canaan, CN: Practical Anthropology, 1972.
3. Matsumoto D. *Culture and psychology: People around the world*. Belmont, CA: Wadsworth, 2000.
4. Robinson-Stuart G., Nocon H. Second culture acquisition: Ethnography in the foreign language classroom. *Modern Language Journal*, 80, 1996. P. 365–374.

Людмила ОХРЕМЕНКО

(Білгород-Дністровський, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ЗАГАЛЬНОРОЗВИВАЮЧИХ ВПРАВ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДОШКІЛЬНИКІВ

Фізичне здоров'я є головною умовою духовного і морального здоров'я дитини. У період дошкільного дитинства закладається фундамент здоров'я, формуються життєво необхідні рухові навички, вміння, розвиваються важливі фізичні якості, що свідчить про необхідність правильного фізичного виховання, яке має сприяти оздоровленню і повноцінному розвитку дитини.

Фізичний розвиток дитини пов'язаний також із режимом рухової активності, яка є біологічною потребою організму і може бути задоволена в процесі фізичного виховання.